

Karel IV. (1316–1378)

panovník

Karel byl ke svému údělu velice jasně předurčen. Jeho otec pocházel z královské dynastie Lucemburků a matka zase z královského rodu Přemyslovců. Ale že si v panování vedl dobře, byla už jeho zásluha. Byl prvním českým králem, který se stal **císařem Svaté říše římské**, jíž bylo tehdy České království součástí. Byl i králem italským, burgundským a římsko-německým. On měl totiž zlatý poklad nejenom v truhlici, ale i v hlavě! Uměl mnoho cizích jazyků, byl velice vzdělaný a České království mělo za jeho vlády výsadní postavení v rámci celé Říše. Musel sice vést i mnoho bojů, ale nejen díky tomu získal a udržel svou moc. Byl odvážným politikem a šikovným diplomatem. A protože sám věděl, jak je vzdělání důležité, založil v Praze v roce 1348 **Karlovu univerzitu**, která je jednou z nejstarších v Evropě. Nechal postavit třeba také **Karlův most** (tehdy se mu říkalo Kamenný) anebo hrad **Karlštejn**. Ano, Karel má v naší historii významné místo. Byl pro nás velkým přínosem a právem mu patří titul Otec vlasti (i když kdysi se tak říkalo všem římským císařům).

74

Jan Amos Komenský (1592–1670)

filozof a spisovatel

Amos to v životě neměl lehké, potkala ho nejedna tragédie a musel prožít velkou část života ve vyhnanství. Přestože mohl začít chodit do školy až když mu bylo šestnáct, stal se vzdělaným učitelem, knězem a filosofem. Věřil, že cestou k nastolení dobrých vztahů mezi lidmi a všeobecné harmonie je především poznání světa a sebe samých. Jeho nejvýznamnější díly jsou ta, kde se věnuje pedagogice, tedy tomu, jak má vypadat školní výuka. K dětem měl velký respekt, protože právě z dobře vedených dětí mohou vyrůst dospělí, kteří zanechají válek a nenávisti. Psal o tom, že žák a učitel jsou si v jistém smyslu rovni a že jsou mnohem lepší způsoby, jak se učit, než jen sedět v lavici a poslouchat přednášky. Podle něj mají být vzdělávány všechny děti bez rozdílu, bohaté i chudé, chlapci i dívky. Dokonce přišel i se souborem školních her **Škola na jevišti!** Chtěl, aby výuka byla názorná, přiměřená schopnostem žáků a také, aby se děti učily, pokud možno vlastní zkušeností. Za důležitou považoval i znalost cizích jazyků a po škole by měl podle něj každý aspoň trochu cestovat a poznat svět. Dodnes se

75

učitelé od Amose učí. A napsal i příručku o výchově pro rodiče. Jeho nejproslulejším dílem je ovšem **Labyrint světa a ráj srdce**, v němž postava poutníka těžko hledá své místo v životě. Tak je tomu s mnoha významnými osobnostmi, které dostatečně docení až historie.

František Palacký (1798–1876)

politik a spisovatel

Za Františkova života byly české země ještě součástí rozlehlého Rakouského císařství. O to bylo pro vlastence důležitější zachovávat národní kulturu, a především český jazyk, který byl postupně nahrazován němčinou. František se v tomto kritickém období podílel na vzniku **Matice české**, což byla společnost, která se starala o vydávání české literatury a překlady významných děl do češtiny. Sám se překladům věnoval, protože uměl nejméně deset cizích jazyků. Napsal také **Dějiny národa českého v Čechách a na Moravě**, čímž položil základy českého dějepisectví. Byl i členem **Vlasteneckého muzea** a důležitou postavou takzvaného **Českého národního obrození**. I když se mu některé myšlenky nepodařilo prosadit, národní obrození vyvrcholilo v revoluci. Ta byla nakonec potlačena, ale i tak přinesla pro český národ pozitivní změny. Pro svou neúnavnou snahu, vzdělanost a intelekt se František stal již během svého života váženou a inspirativní osobností (i když měl samozřejmě i své odpůrce). V roce 1868 například položil základní kámen Národního divadla. Vysloužil si i přezdívku Otec národa. A to už něco znamená!

76

Božena Němcová (1820–1862)

spisovatelka

Božena žila ve stejné době jako František. Kvůli práci svého manžela žila na mnoha různých místech. Díky tomu poznala nejrůznější tradice a zvyky lidí. V průběhu života sesbírala a napsala mnoho pohádek. Kdo by neznal **O Perníkové chaloupce**, **O dvanácti měsíčkách** nebo **O hloupém Honzovi**? A podle jejích pohádek vznikly třeba filmy *Byl jednou jeden král*, *Pyšná princezna* nebo *Princ a Večernice*. Ale nezůstala jen u pohádek. Psala i básně a především prózu, novely a romány, a to jako jedna z prvních žen u nás. Tehdy nebylo zvykem, aby si ženy dělaly, co chtěly. Věnovat se psaní tak vyžadovalo od Boženy velkou dávku kuráže. Stejně jako v pohádkách i ve svojí další tvorbě se snažila hluboce a všestranně popsat tehdejší lid, kritizovala nerovnost mezi bohatými a chudými, a přitom kladla velký důraz na převahu dobra a sílu lásky. Její osud byl dost těžký a v období, kdy se hodně trápila, napsala dnes slavnou knihu, v níž se vrací do dětství. K tomuto období života člověka přistupuje s velkou úctou. Božena Němcová měla moc ráda svou babičku, a právě tak se jmenuje její nejslavnější román – **Babička**.

77

Tomáš Garrigue Masaryk (1850–1937)

prezident

Tomáše všichni znají především jako prvního prezidenta Československa a milovaného "Tatíčka vlasti". Tím se ovšem stal ve svých 68 letech a nestal se jím pro nic za nic. Věnoval se vědě, pedagogice i politice a byl profesorem Univerzity Karlovy. Od mládí byl velice nebojácný a zásadový. V rámci své vědecké práce i přednášek na pražské univerzitě se věnoval i tématům, na která si netroufal nikdo jiný. Svými názory se často vymykal a nebál se například říct, že do té doby ceněné památky počátků české literatury Rukopis zelenohorský a Rukopis královédvorský, jsou podle něj padělky. Z celé situace, ke které se vyjadřovalo i mnoho jiných významných osobností, byla národní aféra. Přestože měl Tomáš pravdu, leckomu se kvůli tomu znelíbil. Když vypukla první světová válka, rozhodl se vystoupit proti Rakousku-Uhersku. Musel se uchýlit do dobrovolného vyhnanství, ale i tam se věnoval politickým jednáním v zájmu budoucího samostatného Československa. Stal se všeobecně uznávanou autoritou a prezidentem byl zvolen ještě o několik dní dříve, než se stihl vrátit domů. Rád jezdil na koni, obzvláště

v okolí zámku v Lánech, kde jako prezident bydlel se svou ženou Charlottou. Prezidentem byl zvolen celkem čtyřikrát.

78

Ema Destinová (1878–1930)

operní pěvkyně

Nejen jako dítě byla Ema temperamentní a svéhlavá. Pocházela z bohaté rodiny a měla moc ráda svého tatínka. Přestože byl tak trochu bohém, kladl na ni vysoké nároky a zprvu chtěl, aby z ní byla houslistka. Talentovaná světoběžnice Ema tak nebyla jen operní pěvkyní. Byla velice vzdělaná, věnovala se psaní literatury a složila i několik písní. Přestože se jí na začátku kariéry nepodařilo prosadit v Národním divadle, vzápětí dostala angažmá v Berlíně. Svůj úspěch si musela vybojovat, nejednou zažila i odmítnutí. Nakonec ale zazářila ve Vídni, Londýně i Paříži a zpívala deset sezón i ve slavné newyorské **Metropolitní opeře**. Ema si prosadila, aby byla i tomto slavném newyorském operním domě nebo třeba v Berlíně uvedena Smetanova **Prodaná nevěsta**, v níž Ema ztvárnila **Mařenku**. Zpívala i s jedním z nejslavnějších pěvců všech dob **Enricem Carusem**. Nebylo to hned, ale i u nás získala uznání a věhlas a v roce 1908 byla prohlášena čestným členem Národního divadla. Pěveckou dráhu jí zkomplikovalo propojení se zahraničním odbojem během první světové války. Uchýlila se domů, na zámek ve Stráži

nad Nežárkou. Byl podle ní i natočen film s výstižným názvem Božská Ema.

79